

ԻՄՈՒՆ Ա ՄՈՐԱՊԵՆԿՅԱՆ

«Նահասակ կաթողիկոսի վերադարձը»

Մայր աթոռ Մուր Էջմիածնում 1932 թ. նոյեմբերի 12-ին գումարված Ազգային-եկեղեցական ժողովի ընտրությանը ընդհանրական հայրադեմական Գահին քառնացավ 59-ամյա Խորեն արևոյակոտոսը՝ կրթվելով Խորեն Առաջին Ամենայն հայոց կաթողիկոս:

Հայաստանյայց Առաքելական Մուր եկեղեցու 128-րդ գահակալը աշխարհական անվանումով Ալեքսանդր Մուրադբեկյան, ծնվել է 1873 թ. դեկտեմբերի 8-ին, Թիֆլիսում: 1888 թ. ընդունվել է Թիֆլիսի Հայոց եղբայր Ներսիսյան դպրոցը, եւ 1892-ին ավարտել: Այնուհետև ազատ ունկնդրի կարգավիճակով ուսուցիչ էր:

Փորձառու Խորեն վարդապետի կաթողիկոսներ լայնորեն դրսևորվում են նաև Երեւանի բնում հոգևոր գործունեության աստիճանի իսկ ստանալով: Նրա անվան հետ է կապված բնում քաղաքային մեր եկեղեցիների կառուցումը:

1910 թ. սեպտեմբերի 18-ին նա ստանում է ժայռագույն վարդապետության աստիճան, իսկ 19-ին ձեռնադրվում եղբայրոջ:

1914 թ. հունվարի 8-ին Գեորգ կաթողիկոսը նրան նշանակում է Մեծամորի մեծասանի վանահայր: Նույն թվականի օգոստոսի 1-ին բռնկված աստիճան համապարհային դաստիարակի օրերին, նոյեմբերի 15-ին, Խորեն եղբայրոջ Մուրադբեկյանը մահի 4-ին երախտով միաբանական ժողովում Խորեն արևոյակոտոսը ընտրվել էր Ամենայն հայոց կաթողիկոսի տեղակալ, միաժամանակ նշանակվել Գեորգյան հոգևոր խորհրդի նախագահող, այնուհետև լուսարարադեմ: 1924 թ. մայիսի 27-ին, ռուս 15 սարի Երեւանի բնի ատարակության փոխանորդի դաստիարակվելուց հետո, նա իր դիմումով ազատվում է վերջնականապես վերադառնում է Մր. Էջմիածին:

Սկսած 1924 թ.-ից Խորեն արևոյակոտոսը մեծ դաշխար է մղել «Ազգային եկեղեցական երթարթյուն» խմբակի հայրապետ գործունեությանը: Նա կաթողիկոս է ընտրվում Մայր աթոռ Մուր Էջմիածնի մ Ընդ

«Նահասակ կաթողիկոսի վերադարձը». Սանդր Քեհրույանն այսօր է վերնագրել իր ներածական երկու խոսքը սեփական ձեռքով, հենց այսօր էլ ընտրվել էր Մուրադբեկյանի արժանի և գործի արդյունքը: Այսօրվա հայրենասերական հայրադեմական կաթողիկոսի վերադարձը, գործունեությունը մեր հոգևոր հայրերի, որոնց մեծապես դարձանք ինքն ինքն ազգային մշակույթի, նույնիսկ հոգեկան կերտվածի գոյացումը մեր զարգացման համար: Իսկ Խորեն Ա Մուրադբեկյանը, որ գահակալել է մեր եկեղեցու ողջ կենսագրության համար երեք թե մեծնադեմական օրերում, հնարավոր է դուրս մնար մեր ժողովրդի հիշողությունից, որովհետև նրանք մահից հետո անգամ ինքնահասակ ատարակվեցին: Նրա անդունդ շամփոփեցին Մայր աթոռ Մուր Էջմիածնի այն հողակներում, ուր հանգչում են արժանապատիվացած իր նախորդներն ու հաջորդները: Իսկ նրա մահից մի ամիս հետո «հայրենի» իշխանությունները որոշեցին էլի «փակել Էջմիածնի վանքը այն վերածելով բանգարանի, նոր կաթողիկոսի ընտրություններ չանցկացնել, եւ լիկվիդացնել հայ հոգևորականության կենտրոնը Էջմիածնի կաթողիկոսությունը»: Զստմեյի այս վճռի հետ Սալիսին հաղորդվում էր նաև, թե «Էջմիածնի կաթողիկոսությունում մնացել են 7 մարդ եկեղեցու սղասավորներ, որոնք դաժանակ են հակախորհրդային տրամադրություններով»:

Չունակ իրախոսելի աշխատանք կատարակվել, հրադարակ կհանվեն նաև հաջորդ օրերին վերաբերող արդյունքներ, եւ կեսնենթ թե, այսուամենայնիվ, ինչո՞ք եղավ, որ Էջմիածնի վանքը վերածվեց բանգարանի, սլյակ դեղում դասվալոր գերեզմանոցի այլ արդեք, հասակ երջանիկ օրերի վերստանալով իր դերը, լծվելով ազգաբն ու փաստաբան իր գործին:

Չարարակված հասրոցը՝ «Վալերադրեր հայ եկեղեցու դասույթյան, զիմ Բ» (ալեյի հան 600 մեծաղիք էր), անդաման կզույլի իր արժանի տեղը հայրենի դասույթյան ծանրակեղծ արդյունքների արևում քաղցելով բանգարանի իսկ լծելու մեջ դարձել էր իսկ օրերից մինչև դժոխաբանակ 38 թվականը:

Անացի, որ Խորեն կաթողիկոսը չի կարողանալ իր դասույթին վայել գերեզմանատեղի: Նրան շնչառելով արած շարագործները սարել, որել են Գայանեի վանքի մոտ, անտու շեղում:

Եվ հիմա զիմն այս սկզբից մինչև վեր Խորեն Ա կաթողիկոսին, մեր եկեղեցու եւ մշակույթի նշանակող գործի կյանքին է վերաբերում, հիմնականում նրա ձեռով գրված ու նրան վերաբերող նյութեր, փաստաթղթեր, արդյունքներ է դարձնակում: Սկզբը 1901-ի մահին գրված մի դիմում է, որով Ալեքսանդր Մուրադբեկյանը՝ Ներսիսյան դպրոցի 23-ամյա ուսուցիչ, Ամենայն հայոց կաթողիկոս Սլրշի Ա-ին է դիմում իրեն կուսակրոն հոգևորական ձեռնադրելու խնդրանով: Չձեռնարվում է Խորեն անունով, հաջորդ սարի էլ ստանում վարդապետական աստիճան եւ քառն գիտելիներով ու արձանագրող ընդունակություններով նվիրվում իր երազած աշխատանքին:

Կարծ ժամանակ անց, նրա ստեղծվել նրա արժանիները («զբարեմասնությունս եւ զգիրս միաբանի») նրան օժտում են դասույթով, որն աստիճանաբար քառնանում է Խորեն եղբայրոջ, ադա արեղիկոտոսին, երեւանի առաջնորդին հնարակություն սալով իր անդառ ջանքերն ու կաթողությունները նվիրաբերել հայոց եկեղեցուն, հայ ժողովրդին նրա դժվար կյանքի բերած երեւանի իրադրություններում (Հայոց մեծ եղեռն ու գարշ, Չայասանի աստիճան հանրադեմության վրա դեմական զինարարության ռուսորայ ետանդ... ադա խորհրդային կարգերի բերած ճնշումները դիմակայելու գերմանական ջանքերն ու համատարությունը): Այս ամենին վերաբերող փաստաթղթերն իրա են թելվել ջանախորհրդային ու հենց այսօր, որի շնորհիվ էլ ընթերցողի աստք քաղվում է ոչ միայն անձնելի հայ գործի կերտարը, այլեւ նրա ժամանակի ազգային կյանքի համայնադասերը, ժողովրդի ջանք ու աստարակը, անտեղի դժվարությունների հարթահարած մեր դարի աստիճան սամանակների վերադարձը:

Փաստաթղթերից ինչո՞ք ս համում է Խորեն արեղիկոտոսի, հասկաղեք 1932-ից կաթողիկոսի, ամեն անձնախորհրդային դասույթը, անհուսալի թվաղող հանգամաններում ծաղկած նրա լայնահուն աշխատանքը Հայոց եկեղեցու միախորհրդային արդարակալու, նրա հիմքերն անխախտ դասույթը, արձանագրության մեջ հոգեւորական թեմեր, մշակույթային օրգաններ ստեղծելու անհուն ետանդը... Եվ մանակաղ նրա վեհաձեռնությունն ու արժանապատիվ ընթացքն այս ամենի դասույթներում: Չի՞քն մասնակի մի փաստ, Էջմիածնի մայր սամարի նորոգության համար Ամերիկայի մեր հայրենակիցներն ուզում էին դիմել մեծահարուստ Ռոկվելլերի օգնությանը: Վեհապատ հայրադեմը կասեցրեց այդ խալը՝ դա քաղաքակրթական թե ինչո՞ղի պի արժանապատիվությանը: «Մայր սամարը հայ ժողովրդի դասույթնակ նվիրական արդյունքն է, նրա Սրբության ար

ԽՈՐԵՆ Ա ՄՈՐԱՊԵՆԿՅԱՆ. ԿԵՆՍԱՊՐԱԿԱՆ ԳԾԵՐ

նակել է Մոսկվայի, Գերմանիայի եւ Հինգրայի համալսարաններում: Հայրենի վերադարձագրուց հետո գահակալներում գրադրվել է ուսուցչությունը:

Ամենայն հայոց Խորենյան Հայրիկ կաթողիկոսի 1897 թ. նոյեմբերի 8-ի հասակ կրթական Ա. Մուրադբեկյանը նշանակվում է Ներսիսյան դպրոցում եղբի ուսուցիչ: Հայոց կաթողիկոսն այնուհետև նրան երախտում է Մայր աթոռ, եւ 1901 թ. սեպտեմբերի 25-ին ձեռնադրվում է առկալակ եւ նույն թվականի դեկտեմբերի 17-ին Առաջին մեծասանի Սր. Ասախանյանին եկեղեցում արեղա, անվանվելով Խորեն:

Այսպիսով, 1901 թ. Հայ առաքելական եկեղեցուն սղասավորելու է գալիս հարուստ գիտելիների տեղ, քառն զարգացած, իր կրթական ու սարք դասանակին նվիրված մի երջաստար, որին վրձնված էր դասույթը քաղաքային փաստ ունեցող մեր ազգային եկեղեցու մեծ ու նվիրական դեմնոց մեկը: Անտարտեքս, նա ավելին կաներ, եթե վրա չհասներ եղբայրական վախճանը:

Կորենն արեղան իր հոգևոր-հասարակական գործունեությունն սկսում է Նոր Բայազետի եւ Երջակայի եկեղեցիների քառնադրի դասույթում:

1902 թ. մարտի 2-ին Սր. Գայանե վանքում նրան շնորհվում է վարդապետական աստիճան եւ գահակալան կրկն իրավունք: 1903 թ. հունիսի 12-ին Կոնկլավի փոխարեն Գոլիցինի կրթից իրականացվում է Ռուսաց Եկեղայ Բ ցարի երանանագիրը (Ա) եկեղեցու եւ հոգևոր հաստատությունների ունեցվածքը հարմարիս գրավելու քաղաքային օրենքի գործարարումով: Փակվում են նաև ծիսական դպրոցները: Այս անադար որոշման դեմ աստիճան ընդդիմանում է Սլրշի Ա Նորիսյան կաթողիկոսը, որի մեղով թողն թեմերի եկեղեցու ունեցվածքը ցարական իշխանություններին չհանձնելու կարգադրությանը: «Կալվածներն ազդից են, դասան-զեղներ ազդից»: Զայտելով Հայոց Հայրիկի իմաստնաբարությունից, ասի են կանգնում այդ հայ ժողովուրդն ու հոգևորականությունը: Երջաստար Խորեն վարդապետն իրեն անհնազանդ, ցարական կասակարության կարգադրությանը անտղում է Ռուսաստանի Օրջոլ հայրից, որի վրջ վերադառնում է 1905 թ. թվականի արդիվին, եւ օգոստոսի 8-ին նրան է վասակում Գեորգիանի Բայրոնի եւ Արզիկի աստիճանական փոխանորդի դասույթը, 1907 թ. հունիսի 24-ին նույն Նոր Բայազետի եւ Կարախայի գերմանակ:

1908 թ. վրջին երեւանի բնական դասույթական ժողովը նրան ընտրում է աստիճանական փոխանորդ, որը գար չի հաստատում: Մասնա կաթողիկոսի կրկնական դիմումների համաձայն հաստատվում է դեկտեմբերի 13-ին:

նշանակվում է երջակայան օգնության կոմիտեի նախագահ ու Հովհաննես Թումանյանի եւ Ալեքսանդր Երզնկազեի հետ լինում Ալեքեբեռն, Իզլիումն եւ այլուր կազմակերպելով հայ քաղաքականների օգնության գործը:

1917 թ. նշանակվել է միաբանական ժողովի նախագահ, իսկ 1919 թ. մասնակցել է Փարիզի խաղաղության համաժողովին: Այնուհետև, պիտոմանայ մի արք գարթոթախներում լինելուց հետո, 1920 թ. հասակ առաքելությանը եղել է ԱՄՆ-ում եւ կասարել եկեղեցական եւ կազմակերպական աշխատանքներ, կազմակերպել հանգանակություն, հանդիպել դեմական ու հասարակական ականակող գործիչների ու գրադար Անդրանիկի հետ: Հայաստանում խորհրդային կարգերի հաստատման աստիճան իսկ օրերին վերադառնում է Մայր աթոռ:

1920 թ. դեկտեմբերի 11-ին Գեորգ Ե կաթողիկոսը քառն զնախաբերվում նրա վասակը Հայ եկեղեցու կյանքում, շնորհում է արդարյան դասակալ Հայ առաքելական եկեղեցին Սր. Էջմիածնի գլխավորությանը, հաճախում դարակող ավանդների, իր քաղաքային հոգի հետ Ե խանդար-վատված նրա հարախական, «սեռական եւ մշակութային աստիճանի հարթություններով: Հայոց եկեղեցու հարախ ջանքերով, միջոտություններ ու հարդարությանը իր «անկախ» հայրենիքով խանդարակաղեց նաև աշխարհառախար հայրությունը: Ի դեմս Խորհրդային Հայաստանի սղիտարը շնակ իր գոյության խորիվալ եւ դիմաց ավերակներից համող Մայր երկրին օգնելու գործնական հայրերի: Կյանքի կռվից ՀՕՎԵ:

Նոր իշխանությունների հետ հարաբերությունները հասակեցնելու եւ դրանք գործնական հողի վրա դնելու նպատակով 1921 թ. Գեորգ Ե կաթողիկոսը Խորեն արեղիկոտոսին նշանակում է Հայաստանի իրագործ ներկայացուցիչ: Այդ դասույթում նա մնում է մինչև կաթողիկոսի մահը 1930 թվականը: Գեորգ 1923 թ.

հանրական Հայրադեմության համար Կինանա-սեռական եւ հոգևոր-քաղաքական ծանր ժամանակաբանում: Այդ սարիներին նույնիսկ իրավադեք հետեղակեցող են գրադվում է եկեղեցական նոր Մահամարության մշակման, հայ եկեղեցու քառնադրության, նվիրակական արտոնների հետ նկուն վոխ-հարաբերությունների մշակման, հոգևոր ձեռնարանի վերադարձման, անարերը հրասարակելու, Մայր սամարի վերանորոգության, սղիտոտի թեմերի կազմակերպական անարողման, հայ հոգևորականներին ու միաբաններին հայաժամակներից դասույթանելու եւ այլ հարցերով: Մեծ ջանք է գործարարում սղիտախաղաղության եւ նվիրակական Արտոնների կաղը Մայր աթոռ Մուր Էջմիածնի հետ անարողիկոսի համար: Նրա նախաձեռնությամբ 1934-35 թթ. Սղիտոտում մեծ ամով նվում է Ասվածաբնի քաղաքամուրթյան 1500-ամյա կրեղանը:

Խորեն Ա Մուրադբեկյան կաթողիկոսը շեռակի ուսարթյունը դարձրեց սղիտոտի թեմերի, թեմական կազմակերպությունների անարողման եւ նոր թեմերի ստեղծման վրա: Կաթողիկոսական կրթությունը 1936 թ. մայիսի 30-ին հաստատվեցին Հարավային Երանիայի հայոց թեմը, 1937 թ. հուլիսի 24-ին Հարավային Ամերիկայի թեմը, վրջինիս հոգևոր իշխանության ներակայության սակ էին Բուենոս Այրեսի, Սան Պաուլոյի, Կոտրվայի եւ Մոնեվիլյոնայի հայկական համայնքները:

Նույն օրերին, ավալան, Խորհրդային Միությունում հակակեղեցական հոլաժամները հասնում է իր գահակալեթին: 1937 թ. փակվեցին գրեթե թողն եկեղեցիները, քանաակ վեցին Մայր Արտոն գնվող թողն եղիակողաններն ու վարդապետները:

1938 թվականի սկզբից Մայր Արտոն վրա դրված անտեղի հարկերի գանձման նպատակով խոտաղեկվում եւ քոնագրակվում է Ամենայն հայոց կաթողիկոսի անձնական քնակարանը: Կաթողիկոսարանը, եւ վանատի հանկում գոյի մեծ մարը:

1938 թ. արդիի 5-ի լույս 6-ի զիեբը, իր հայրադեմական գործունեության 6-րդ սարին չլուրած, կյանքի 65-րդ սարում, խորհրդային հանգամաններում, կյանքից գրկվում է Խորեն Մուրադբեկյան կաթողիկոսը: Հոգևոր անխոց մի գործիչ, որ 38 սարի քաղաքիկ ետանդով ժաղայեց իր ազգին ու եկեղեցուն դասույթով նրա երթն արդում նշանակող գործիչներից մեկը, այլի ընկնելով մանկավարժական, հովիվական, հասարակական, վանական, վարդական ու կաթողիկոսական ետանդուն եւ անձնվա գործունեության մեջ:

ՈՒՆՎՈՐ ԲՆՔՐՈՒԳՅՈՒՆ, Արզիկի, գրականության եւ մտածողի փաստաթղթերի ղեկավար կենտրոնական արխիվի տնօրեն

րոցը եւ Լուսն խորանը, եւ նրա վերանորոգության գործը հայ ժողովրդի դարձակունքումն ու իրավունքն է: Եվ եթե որեւէ անհաս սիրահոժար կերպով իր վրա վերցնի Մայր սամարի վերանորոգության լրիվ գործը, նա կարող է լինել միայն Մայր աթոռի հայազգի հարազատ գահակալից մեկը, որին կարող են այդ դասից սալ, եւ որն իր այդ մեծագործությանը իր անունը կկառք հալիլե: Նախանորեն Լուսնիլաբան, Միանձալք սամարի հետ»:

Խորեն Ա կաթողիկոսն ինչո՞ք ս էր հովանակում հայազգիության զարգացումը: Նյութական ամենանաբարեմաստ դասույթներում: Ինչո՞ք ս ցանում էր հոգևոր կյանքը, հասարակական միջակայքը եւ առաջարկի հայ հոգևորությունը մարել այն փաստից, որնմ դասույթանվորված են «կուսակցական մեղ եւ ողորմելի հաշիվներով»: Ինչո՞ք ս դարգ ենում էր, թե ազգի գլխին ինչ արեթներ են թեթելու այդ ազգի ճակատագիրը մեթրեմած, բուտոն ամիներով առաքողիկոս կասակարները, օրինակ, հայակործան մի Սուղդուսի, որը ամենամասնելի միջոցներով, Քեթայի գործակցությանը գրադարած, դասույթանում էր հայկական եկեղեցու վախճանը:

Գրում աս են կաթողիկոսի ձեռով գրված այնոցիկ նյութերը, որոնք ունեն դասույթական կարեւոր արժեք եւ լրացնում են մեր դասույթանունները լույսիկ արդեն հայոցի դեղիկ ու դեմերի վերաբերյալ: Դրանցից, օրինակ, եկեղեցական եւ «Փրկության կոմիտե» ձեռագիրը, որից հետաքրքիր նյութ կարելի է հաղել 21-ի փեթվարյան հեղափոխման դասույթաններ, բուն հեղափոխման եւ հեռագա իրողությունների, հասկաղեքս քաղիկաղի այն ու աղակ կրթիթին գանված գործիչների մասին:

Մասոցին քաղի խորեք աս կարելի է սալել այս գրի մասին: Չանոկված են դրանմ ասվելու են, եւ անենակարեւորը, ընթերցողներն են երախտազգիությանը:

Իսկ գրի հրասարակությունը հովադակորած գերաների Մետող արեղիկոտոս Առաջնորդ Մեծի սանն կղիկոս կաթողիկոսության Ամերիկայի Արեւելյան օրգանի Ե Կանադայի թեմի աստղնորդ, որի «մեղով» են լույս տեղեկանե արի («Վալերադրեր հայ եկեղեցու դասույթյան») աստիճան զիմն ու քաղաքակրթական մեծ եւ փոքր հարթներ ինչո՞քն Չայաստանում, այնուհետ սղիտոտում, քող երջանիկ ու հոբարս լինի իր արած-քողածի այն վան գիտակցությանը, որ այսօր իր նման քաղաքիկ անհասներն են անկաղ դասում մեր մշակույթի հողիկոսը:

ՄՇԱԿՈՒՄ

Նախադասականի և «Կառնի» Վախյալի ղեկավարած բաժնի, որ ի յուր է ունենում Մոսկվայի Կրեմլի դպրատուն, իր աջ սարվա խաղաղացանկում ներառել է Մինկուսի «Դոն Կիխոս», Պեռնուի «Ալբարտի արարումը», Մառախոսի «Արբազան գարուն», Չայկովսկու «Կարաուլի լիճ», Բարոկի «Հրազ

անգլագված հանդիպմանը «նեղադասական» անունով որակվեցին: Նախադասականի անվանումը դրամատիկական համարեց: «Ես ծնարան չեմ, որակեցի եմ: Հաճախ ինձ այդպիսի որակումներն ուղղակի զարմացնում են: Մոդեռնի, դասականի միջև երբեք սահմաններ հաճախ է դասառնում, որ ստանդարտավոր էլ չեն: Իմ քննադ

լիսային որեւէ քննադատություն չունի: «Ես վստահ եմ, որ Ռուսական դասական բալետի կենտրոնի ինստիտուտը, որի աշխատակիցներն արդեն ընթացի մեջ են «Ազգի» երկվա համարում խոսել եմ այդ նախագծի մասին, կօգնի: Հետ օրինակ քերեց եզրույթս, որտեղ բավական ժամանակ բալետային արվեստն անկում է աղբյւր: «Ռուս վարդիս

ՈՂ ՄՇԱԿՈՒՄԻ ՕՐԵՐ

Նասալյա Կասասկինա. Ամեն բան արվեստում հրաշալի է, երբ շանչրալի չէ

Օտերայի եւ բալետի բաժնի քննիչ երկու օր սեպտեմբերի 5-ին եւ 6-ին տրամադրվեց Ռուսական դասական բալետի դեռական բաժնի ներկայացումներին Պեռնուի «Ալբարտի արարումը» եւ Մառախոսի «Արբազան գարուն»:

լի մանդարին» ներկայացումները: Ի դեպ, վերջին քննադատությունով բաժնուր սեպտեմբերի 28-ին կմասնակցի Բուլոնյեի Կոնսերվատորիայի «Հրազայի մանդարիններ» փառասունին, այնուհետ կմեկնի Նորվեգիա նույն անունով: «Մեկ տոնա մանդարին» հումորային ատյան Նասալյա Կասասկինան ձեռնկալեց ներկայացումը, որ բոլորովին փառասունին աշխարհի սարքեր երկրների կմասնակցի 21 բաժնու, որոնց խաղաղացանկում են է գեղեցիկ սեղ-ճագործությունը: Հայաստանում մանդարին ատյանը միայն ներկայում է, իսկ մեր օտերային բաժնու ընթացում բալետ է ներկայացնող տղան է դարձել, այն էլ ոչ ատյանին անհրաժեշտությամբ: Ռուս աշխարհներ մի էլ զարմացան: Պոլ Կիլին Գալստյան ունեւ, ինչու թատրոնում ներկայացում չկա: Անկեղծ առած, այդ խնդիր մեզ համար էլ հարցական է մնում, չնայած բազմաթիվ դասախոսներ եղան եւ այստեղից բարձրագույն այդ հարցին:

Ռուսական դասական բալետի բաժնու քննադատությունները ՀՀ մշակույթի նախարարությունում

րություններն ինչու ներդասական անունով չեն կարող բնութագրել: Մեր խմբի աշխատանքը բոլոր դասական բալետի աշխատանքն են: Հարց երբ, քի ծանոթ է վերջերս երեւանում կուրսավարողը հանդես եկած ֆրանսիական Միշել Հայն Է-գայանի բալետային խմբին: Պասալյանից հասկացա, քի այնքան էլ ողբերկած չէ եւ մի էլ մտադրվեց է համարում այն, ինչ այդ խումբը բնույ վրա անում է: «Ավանգարդ սիրում եմ, սակայն օրեւ է ասել սիրում եմ այն, ինչ հետաքրքիր է: Ինչպես ասում են չկա վստահում, ամեն ինչ հրաշալի է, երբ ճանճարի ու շխուր չէ: Իսկ ավանգարդ հայտնագործումներին ղեկ չեմ: Երբեմն որոշիտեղ մակարդակն այնքան էլ բարձր չի լինում, բայց նկատելի են մեկ թոյլը, վառ գաղափարները: Իսկական որոշիտեղ ստեղծելուց բացի համախա դասականի հաստատուն սահմանները ներդում են, իսկ դիվերսանների ազատությունը, երբ ձեռնարկներ դասական յափառիների մեջ, հրաշալի բան կստացվի»: Նասալյա Կասասկինան տխրասեմ հայտնեց, որ Երեւանում չի կարող հայկական բա

ներ շատ օգնեցին, որ կորցրածը վերականգնվի: Մեր կուրսավարից հետո, որ մի բանի սարի առաջ էր, կատարությունը ծնավ, որ ժողովրդի հետաքրքրությունը բավականաչափ մեծ է վերականգնման աշխատանքներ ձեռնարկեց: Նորանոր խմբերի կուրսավարները եզրույթում վերածնեցին արվեստի այդ ասպի, եւ ինչու բավական աշխուժություն կա»:

Տիկին Կասասկինայի խոսքից հասկացվեց, որ խեղճ նոր ձեռնարկով կենտրոնը դասառական կլինի հարթահարել հայկական բալետի դժվարությունները, մանավանդ, որ իր մտ ուսանած աշխարհների մեջ հայեր էլ եղել են, իսկ ինքն աշխատում է ռադիկալ նրանց հետ կապերը: Հայերից ովքեր են ուսանել Նասալյա Կասասկինայի մոտ: Նինա Օսիպյան եւ Ռասեոնյան, որոնք աշխատում անելով, երկուսն էլ վաղուց մանկավարժական աշխատանքի են անցել: Ռասեոնյանը, շիկին Կասասկինայի ասելով, բավականաչափ հայտնի անուն է: Այժմ աղբյւր եւ դասավանդում է արտասահմանում:

Ռ. Հ.

ՍՓՅՈՒՌԱՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մեկսեմբերի 21-ին Ազնալուրը երգելու է հայաստանում

Այս օրվա վերադարձի, ինչպես ձեռնկալում է Փարիզի «Յառաջ» իր լուրը Կառնուի ֆրանսիական «Յիգարո» թերթից, ծայրասկզբակալների մարզում կկատարվի «մեծ դեմո»:

Նույն երգի անգլերեն կատարումները, որոնք անձանք են Յրանիայում:

Մինչ այդ Ազնալուրը ֆիլմ է դասառասելու հեռուստատեսության համար, որից հետո մի էլ հանգստանալու է նախան Ա. Նահանգներ մեկնելը:

Մինչ այդ սակայն, սեպտեմբերի 21-ին նա գալու է հայաստան եւ Անկախության օրվա առթիվ բարեգործական համերգ է տալու: Մի քանի օր հետո գուցե երգի նաեւ Կասասկինայում, որից հետո քաղաքացույցի է դուրս գալու դեմոյի եզրույթ, Խաղաղ եւ Մեծ Բրիտանիա:

Ազգրնաղես Ազնալուրը նույն օրը եւ լույս կեսեմբերի 30 կոմպակտ դիսկեր (CD), որոնց մեջ կամփոփվեն աշխարհահռչակ երգի 400 երգերը: Դրանք միաժամանակ վաճառվել են հանվելու Մեծ Բրիտանիայում եւ Ա. Նահանգներում: Այստեղ, դարձյալ միաժամանակ, լույս են տես

գալու Ա. Նահանգներ: Սակայն հետագուց էլ այնտեղ ընթացող նախագահական ընտրողայարի դասճանով: Զանի որ չի ուզում... մեղակցել Զինքոնի համարժողութեի հետ: Վերջին խոսակցել է, որ իր նախընտրած երգերից է Ազնալուրի Hier, encor-ը:

Հրայր Բոչարի «Կարոն» արգելվեց Թուրքիայում

Պեռնական անվանագրության Սաճրույի թիվ 5 դասարանը, կարող է նմ Փարիզի «Յառաջ» թերթում, Հրայր Բոչարի «Կարոն» վեպի բուրբերն նոր լույս տեսած բարձրագույն թուրք հասոները տղարանից ազգայնելու որոշում կայացրեց, մինչդեռ նույն այդ բարձրագույն լույս է տեսել 1994 թ., չիսնդիտելով որեւէ արգելի: Գրի այս 2-րդ տղագրությունն ազգայնելու որոշումը դասարանը «հիմնավորում» է հետևյալ կերպ: «Այն ցեղային ու քրտանային սարքությունն է շեղում եւ ռիսի ու բեմամության զգացումներ հրահրում»: «Կարոն» դասում է Խ. Հայաստան աղաստանած արեմտահայ մարդու մասին, որը այնու չկարողանալով տկալ իր հայրենի եզրերի կարոնի Արախան անցնելով անցնում է Երկիր:

Մեկսեմբերի 10-15-ին կանցկացվի հայաստանաբնակ ազգությունների մշակութային փառատոն

ԵՐԵՎԱՆ, 6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ԼՈՅՅՈՒ ՏԱՊՍ: Առաջիկա ամիսներին 33 մշակույթի, երիտասարդության հարցերի եւ ստորի նախարարությունում կսկսվի գործել 33 ազգությունների վարչությունը: «Դա նշանակում է, որ, ազգային փոքրամասնությունների մշակութային խնդիրները կսահման ղեկավարում լուծումներ», սեպտեմբերի 6-ին կայացած մամուլի ասուլիսում հայտնեց 33 մշակույթի, երիտասարդության հարցերի եւ ստորի նախարար Գալստյան Մովսեսը: Մինչ այդ, սեպտեմբերի 10-15-ին, նախարարության եւ 33 ազգությունների միության նախաձեռնությամբ կանցկացվի հանրապետության ազգությունների մշակութային փառատոնը մկրված 33 անկախության 5-րդ

արեւելիցի: Սեպտեմբերի 10-ին առաջնակ Նոր Դիլիում ասորիների համայնքը եւ մյուս ազգությունների ներկայացուցիչները կցուցադրեն իրենց ազգային արվեստը: Ուկրաինայի անկախության 5-րդ արեւելիցի օրը սեպտեմբերի 11-ին, հայաստանում ուկրաինայի առաջին դեպուտ Ալեքսանդր Բոկոլյոյի մասնակցությամբ կանցկացվի ուկրաինական մշակույթի օրը: 3-րդը երկու օրերին փառատոնը կարողանակվի Գրազդանում եւ Սեւանում՝ շեղի հունական եւ ռուսական համայնքների մասնակցությամբ: Փառատոնը կավարտվի սեպտեմբերի 15-ին, Երեւանի Ազգային օտերայի բաժնում շեղաներգով:

«ՅՈՒՆԻՍԵՖ-50». Պատանի ֆիլմերի խոսքերի 1-ին ցուցահանդես

ԵՐԵՎԱՆ, 6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՄՐՆԵՊՐԵՍ: ՄԱԿ-ի շեղում սեպտեմբերի 9-ին կցուցվի «ՅՈՒՆԻՍԵՖ-50» մայրաքաղաքի դասանեկան ֆիլմերի խոսքերի առաջին ցուցահանդեսը: Կներկայացվեն հայաստանի ֆիլմերի խոսքերի միության դասանեկան բաժանմունքի նախագահ Սուրեն Գալստյանի «ՅՈՒՆԻՍԵՖ-50», ինչպես նաեւ դասանեկան ֆիլմերի խոսքերի հավաքածուներ:

Կներկայացվեն նաեւ Արակ Մուրադյանի «Երեւանի աշխարհը» եւ Անի Պեռնույանի «Մանուկները հավաքածուները: Այս ցուցահանդեսը ֆիլմերի խոսքերի միության դասանեկան բաժանմունքի անդամակ միջոցառում է: Մշակված հեռանկարային ծրագրով նախատեսվում են բազմաթույթ միջոցառումներ հանրապետության մարզերում, Կաղաներում, մանկական հիվանդանոցներում, մանկաներում, մշակույթի օջայներում: Այդ ծրագրերին կաջակցի ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի հայաստանյան գրասենյակը:

Մանկական գրի միջազգային ցուցահանդեսին մասնակցում է նաեւ հայաստանը

ԵՐԵՎԱՆ, 6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓՈՍՏ: Սեպտեմբերի 2-11-ը Մոսկվայում կկրճի ամենամյա գրի միջազգային ցուցահանդեսը, որը վերջին տարիներին դարձել է աշխարհում առավել ներկայացուցչական եւ հեղինակավոր ցուցահանդեսներից մեկը: Մոսկվայում ցուցահանդեսին իրենց ամենամյա հավաքվածությամբ ներկայանում են Եվրոպայի եւ ԱՄՆ-ի ամենահայտնի հրատարակություններ իրենց վերջին նորայիններով ու ձեռքբերումներով: Արդեն մի քանի տարի է, ինչ մոսկվայում ցուցահանդեսին հարուստ գրականության ընտրանիով մասնակցում է նաեւ Հայաստանը: Սեպտեմբերի 2-ին երեւանից Մոսկվա մեկնեց հայկական դասվարակցությունը, որի կազմում էին ՀՀ ժողովրդական նախարար Հրայր Բոչարյանը, փոխնախարար Ելվարդ Մախարյանը, «Նախ

րի» հրատարակության ներկայացուցիչներ Կարինե Կարանյանը եւ Գրիգոր Մարտիրոսյանը: Մոսկվայում կցուցադրվի վերջին տարիներին Հայաստանում հրատարակված ճեմարանի գրական գրականությունը դասագրքեր, մասնագրքեր, դասկրագրքեր: Յուզարտիան մեջ հասել էր էլ նախագույնի Բրիտանիայում 1700-ամյակի առթիվ հրատարակված գրականությանը:

ՃՈՂԱՐՎԵՍԻ ԹԱՆՂԱՐՆԸ

Ներկայացվում է օրենքորգյան գլխաշորի 60 նմուշ

ԵՐԵՎԱՆ, 5 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, ՓՈՍՏ: Սեպտեմբերի 5-ին հայաստանի ժողովրդագրությունը բանգարանում Ռուսաստանի մշակույթի օրերի քրտանակներում բազմեց օրենքորգի ձեռագործի վարդերների աշխատանքների ցուցահանդեսը: Այցելուներին ներկայացված էր կանացի գլխաշորի մոտ 60 նմուշ, որոնք ունեն շարքեր հյուսվածներ ու զարդանախեր, դրանցից եր

կուսը կանացի սալ գլխաշորեր են: Յուզահանդեսի բացմանը մասնակցում էր եւ Ելվարդ ունեցավ 33 մշակույթի փոխնախարար Միխայիլ Սաճրույանը, Ռուսաստանի Դաճնության ԱԳԳ երկրների մշակութային վարչության ղեկավար Բուռուկինան եւ այլք: Յուզահանդեսը կեսի մինչեւ սեպտեմբերի 12-ը:

-ՍՈՍՎԱԿԱՆ ԿՆՆՈՒՄՆԵՐՈՒ

«Ռուսաստանի կերպար» սեր-սոյիսակ լուսանկարներում

Ամմայրամիջ Ռուսիայի գյուղական շտաբաններն ու չխաղ բնադասկերները, երիտասարդ տղաների ու տղայիկների դիմանկարները, ուսուցիչները, լուսանկարչի համախա բնադական, նաեւ երգիչական հայացք կարելի է գեղեցիկ «Ռուսաստանի կերպար» լուսանկարչական աշխատանքների ցուցահանդեսում, որը բազմեց «Մոսկվա» կինոթատրոնի ճեմատրանում: Ռուսաստանի մշակույթի օրերի ծրագրով կազմակերպված ցուցահանդեսի մասնակցներին ջերմ խոսքերով դիմեցին ՌԳ մշակույթի առաջին փոխնախարար Միխայիլ Սլիպոլյուր, ՀՀ մշակույթի փոխնախարար Միխայիլ Սաճրույանը: Սեր-սոյիսակ գեղարվեստական լուսանկարի ցուցահանդեսին կանոցադրանում առաջիկայում:

ՏԱՄԱՌՈՍ

Բազմեց «Արվեստի փառատոն» ՈՓԱԿ-ում

Նորարար փորձառական արվեստի կենտրոնը (հիմնադիր եւ ղեկավար Երեւանի Պալատային) հայաստանի Դաճնության հիմնադրող սարեղարին Արիստի երկ, ժամը 18-ին բազմեց փառատոնը: Այն տեսելու է մինչեւ հոկտեմբերի 3-ը եւ ներկայացնում է կերպարներ, սարածասարեր, խաղ, հնարարյան երգ, քաղ: Սեպտեմբերի 13-ին ժամը 19-ին, ՈՓԱԿ կենտրոնը կօրհնվի Ա.Ս.Օ.Տ.Տ. Գաղեղին Ա-ի ձեռնարկ: Արվեստի փառատոնին մասնակցում են 21 նկարիչ (Մանան Գրիգորյան, Կարինե Մազազյան, Քիլի, Գրիգոր Խայաթյան, Ռուբեն Գրիգորյան, Ռուբեն Արեւաշյան, Արեւիկ Արեւաշյան, Ալվ, Սեփյան Վերանյան, Սամվել Սաղաթյան, Ալեքսանդր Մելիքյան, Դավիթ Կարեյան, Դիանա Դավիթյան, Վահրամ Գալստյան, Սարգիս Դաճնաբաճյան, Արարատ Սարգսյան, Վահան Ռուսեղյան, Ազատ եւ այլք): Դաճնության երգեր ներկայացրեց Կարո Չայկվանի ղեկավարած երգչախումբը, քաղը՝ կներկայացնի Արսեսու Յարթայանը:

«Մշակութային առավոտը» լույս չի տեսնի, առայժմ

«Մշակութային առավոտի» օգուստյան համարը կրողակում այդպես էլ չիայնվեց: Յուզահանդես ամսվա սկզբին լույս տեսող «Առավոտ» օրաթերթի հիշալ հավելվածը սեպտեմբերյան համար էլ չի ունենա եւ ընդհանրապես... Դավելվածի խմբագիր Արմեն Գալստյանի վարողացան գեղեցիկ, չնայած գեղեցիկ, որ համարի նյութերը խնամով հավաքվել են: «Առավոտի» գլխավոր խմբագիր Արամ Արաբաճյանը ի դասառաստան մեր հեռախոսային հարցման ժողովագրեց, որ հավելվածը «շատ քանակ է նստում իրենց վրա: Երբեք ղեկի վաճառող լույս տեսնել, տղազարկան ծավալներ վաճառել»: «Առավոտի» գլխավոր խմբագիրն այնուամենայնիվ հույսը լիսովին չի կորցնում միտուցե՝ «Մշակութային առավոտը» ճեղքի՝ ճղանաճը: Առանց այն էլ կառավարական ուղեփակողներից տուժած մի քանի թերթեր արդեն իսկ բաց արածություն են քողել: Տխուր է ղեկավարված տեսել անսխալ խոսքի բաց արածությունը:

ԹԵՐԵԿ ԱՆԵՏԻԿԱ

Չեմոխոններ դասրասող ամերիկյան համալսարանները

ԳՐԻԳՈՐ ԱՄԻՇՅԱՆ

Վալանտ, Ֆրանսիա Ազատության օլիմպիական խաղերից մի քանի ամիս առաջ Կառլ Լյուիսը հայտարարեց. «Երբ շատ մեծ ուղիներ չկան, ապա առաջիկայում արագավազի մրցումներում ոչ մի մեղալ չենք բռնի չար կազմեր է այլևս չֆինանսավորել մեր մրցակիցներին»։ Կառլ Լյուիսը հետաքննվեց Կանադացի Գոնովան Բեյլին. որը դարձավ 100 մետր մրցասարձարության օլիմպիական չեմպիոն, Տեխասի համալսարանից է։ Կանադացի Ֆրենկ Ջեյմսը դասկանում է Բիթլեն Յանգ համալսարանին, սրիտլայցի Ասո Բոլդունը Կալիֆոռնիայի համալսարանին (Լոս Անջելես) մեկայացուցիչն է։ Այս երեքն էլ բարձրագույն արագավազի օլիմպիական դասվանդան։ Երան ֆինանսավորում էին Ամերիկայի համալսարանների կողմից։ Ազատություն ԱՄՆ-ի ոչ մի համալսարան չկարողացավ 100 մետր արագավազում մեղալակի դատելու և բարձրագույն դասվանդան։

Քանի որ ԱՄՆ-ն ունի ամենալավ մարզիկներն ու ամենալավ մեծեր, աշխարհի բոլոր գամամասերից բազմաթիվ մարզիկներ գալիս են այստեղ որևէ համալսարանում իրեն ուսանելու։ Երան մեծապես օգտվում են ամերիկյան համալսարանների ֆինանսներից։ Ընդ որում համալսարաններն իրար հետ մեծ մրցակցության մեջ են։

Ինչ համալսարան երբ ունենում է մեկ կամ երկու օլիմպիական ուկե մեդալակ, կարող է բարձրագույն համալսարանի և իրավունք ավելի մեծ բովով վճարումի ուսանողներին։ Այնպես որ, օլիմպիական

կազմում դարձավ օլիմպիական չեմպիոն։ Մարզիկները նախընտրում են իրենց հաղափառությունը չփոխել այն դարձ դասճառով, քանի որ ԱՄՆ-ի նախաօլիմպիական ընտրական մրցումներում ամեն

դպիմեկիներն ունենալը մեծ գովազդ է համալսարանների համար։ Ընդ որում, Ամերիկյան եկամտաբերներից բացելով նախընտրում են այս երկրի հաղափառ չղաճակ, ինչպես մեղալակի բասկետբոլիս Լանիմ Օլաջունից, որը Ամերիկայի հաղափառություն ընդունեց և այս երկրի «Երազանի» թիմի

անին հետ չէ օլիմպիական խաղերի ուղեգիր ձեռք բերել։ Ամերիկացիները մի էլի ավելի «ազգայնամոլ» դասույթով, այսօր մասնավոր են, քան արդյուն օգտակար է երկրի համար օտարներին մարզիկը, կերակրելու ու մեղալակի դարձնելը, մեղալակներ, որում անցնում են այլ երկրների գանձարան։

ՆԱԽՄԱՌՈՒՄ

Սկսվեց Կախմաշի օլիմպիադայի տոների վաճառքը

ԵՐԵՎԱՆ, 6 ԱՅՊՏԵՍՔԵՐ, ԱՐՄԵՆԻՊԵՍ։ Սեպտեմբերի 6-ից Երևանի մեծադահլիճի բոլոր կայաններում սկսվեց Կախմաշի համալսարանի 32-րդ օլիմպիադայի տոների վաճառքը։ Երեւանի և Բոսնիայի համար տոնի արժեքը կազմելու է 100 դրամ, իսկ «Սովորական» մարզաքննարկը կարող են տոնել 400 դրամով։

Շորթ, Սփիլմեն և ուրիշներ

ԵՐԵՎԱՆ, 6 ԱՅՊՏԵՍՔԵՐ, ԱՐՄԵՆԻՊԵՍ։ Կախմաշի համալսարանի 32-րդ օլիմպիադայի մասնակց կենտրոնից հայտնեցին, որ մրցաշարին մասնակցելու են Անգլիայի լավագույն Կախմաշի Շորթը, Ջոնարան Սփիլմենը, Թոմաս Սեդլերը և ուրիշներ։ Այնպես որ քրիստոնական թիմի կազմում գրանցված են միայն միջազգային հեղինակություն վայելող Կախմաշիներ։

Կիրան Իյունմիտովը կայցելի Երևան

ԵՐԵՎԱՆ, 6 ԱՅՊՏԵՍՔԵՐ, ԱՐՄԵՆԻՊԵՍ։ Օրերս սպասվում է Կախմաշի միջազգային ֆեդերացիայի (ՖԻՊԵ) նախագահ Կիրան Իյունմիտովի կարճատև այցելությունը Երևան՝ Կախմաշի համալսարանի 32-րդ օլիմպիադային նախադասարանական շախմատի մայրաքաղաքին ծանոթանալու համար։

Գյումրիի եղակը լավագույնն էր Եվրոպայում

ԵՐԵՎԱՆ, 6 ԱՅՊՏԵՍՔԵՐ, ՓՍՍՏ։ Բուլղարիայի Բուրգաս քաղաքում ավարտված ծանրամարտի եվրոպայի դասակարգման առաջնությունում հիանալի հաջողությամբ հայ ծանրորդները։ Չախմատի հավաքականի անդամները միայն գյումրեցիներ էին։ 46 կգ խաչային կարգում մրցակցությունից դուրս էր մարզի Սակար Դազարյանի սան Մակար Թամրազյանը։ Նա երկամարտի 167,5 կգ արդյունավետ մասնակցեց առաջինը։ Ի դեպ, լավագույն վարձարությունում Մակարի ցույց տված 75 կգ արդյունքը եվրոպայի դասակարգման բարձրագույն նվաճում է։ Հարյուրներ դարձան նաև Ռուդոլֆ և Ռուդոլֆ Պետրոսյան եղբայրները։ Առաջինը երկամարտի 222,5 կգ արդյունքով դասվեց դասակարգման ամենաբարձր աստիճանին բարձրագույն 59 կգ խաչային կարգում։ Ռուդոլֆ Պետրոսյանը հրում վարձարությունում բարձրագույնը 142,5 կգ ծանրամարտը, ամենամեծը եվրոպայի նոր սեկտորի երկամարտի 275,5 կգ արդյունքով էս դարձավ հաղթող։ Ավելացնենք, որ եղբայրների մարզիկն է Ալեք Մխիթարյանը։

Գուլերի սարախ

ԵՐԵՎԱՆ, 6 ԱՅՊՏԵՍՔԵՐ, ՓՍՍՏ։ Մինգաղաղում տեղի ունեցող ասիական երկրների ֆուտբոլի մրցաշարում, որի մասնակցները վիճարկում են այսօր կոչված «Կազրի գավաթը»։ Մալայզիայի և Ֆիլիպինների հավաքականների մրցախաղում «Կասադա զիբասի» դերը ստանձնել էին Մալայզիայի ֆուտբոլիստները։ Երան խեղ մրցակցին ջախջախեցին 7-0 հաշվով։ Սակայն այս հաշիվը նախործին կայացած Պերուի առաջնության հանդիպումներից մեկի համեմատ ասում են։ «Չիմոդաս» ակումբը հաղթեց «Սան Բրիտոնիայ» ակումբին 23-0 հաշվով։ Մրցաշարը տեղադրված թվով գուլերի Լանկաից այնքան ցնցված էր, որ սեփական հանդիպումը 4 ռոմե շուտ ավարտեց։

ՖՈՒՏԲՈՒԼ

Եվրոպական երկրների առաջնություններում

Արևմտյան եվրոպայի մի շարք երկրներում սկսվեց են հերթական առաջնությունները։ Մասնավորապես մեկնարկել են միջ ֆուտբոլիստների ուժադրության կենտրոնում գտնվող Անգլիայի, Գերմանիայի, Իտալիայի, Ֆրանսիայի առաջնությունները։ Իտալացիներն առաջնությունը կսկսեն վաղը սեպտեմբերի 8-ին Իտալիայում

այս քիմում ընդգրկված է նաև «Յուվենտուս» և Իտալիայի հավաքականի նախկին հարձակվող Ջանլուկա Վիալին։ Չեմոխոնը «Մանչեսթեր Յունայթեդը» համեմատաբար համեմատ ձեռք է սկսել առաջնությունը։ Ինչպես նաև հանդիպումներում մեկ հաղթանակ է տարել և երկուսն ավարտել ոչ մի։

Այս Եվրոպայի թիմը «Նյու Կասթլ» երեք հանդիպումներում երկու դարձություն է կրել։ Իտալիայի հավաքականի հարձակվող Ջաքոբինո Ռավանինին, որը խաղելու է գալիս «Միլան» քիմում, առաջին խաղում դասակարգվել երեք գոլի հեղինակ դասակարգման է գլխավոր ու բարձր ընդ։ Երեք գոլով է խփել նաև «Նոթինգեմ Յուվեթի» հարձակվող Ջեմերլը։

Մրցաշարի արդյունքները սեպտեմբերի 7-ի դրությամբ

Խ Պ Պ Պ Պ Ս	
1. Շեֆիլդ	3 3 0 0 6-2 9
2. Չելսի	3 2 1 0 3-0 7
3. Արսենալ	3 2 0 1 4-2 6
4. Աստենա	3 2 0 1 4-2 6
5. Մանչեսթեր Յու. Յու.	3 1 2 0 7-4 5
6. Մանչեսթեր Սի. Յու.	3 1 2 0 4-1 5
7. Լիվերպոլ	3 1 2 0 5-3 5
8. Էվերտոն	3 1 2 0 4-2 5
9. Տոտենհեմ	3 1 2 0 3-1 5
10. Նոթինգեմ Յու. Յու.	3 1 1 1 5-4 5
11. Լիդս	3 1 1 1 4-5 4
12. Վեստհեմ	3 1 1 1 3-4 4
13. Լեյկեսթեր	3 1 1 1 2-3 4
14. Նյուկասլ	3 1 0 2 3-4 3
15. Միդլսբրո	3 0 2 1 4-5 2
16. Դերբի Կաունթի	3 0 2 1 4-6 2
17. Սաութհեմթոն	3 0 1 2 2-4 1
18. Քեմբրիջ	3 0 1 2 2-5 1
19. Քոլչեսթեր	3 0 1 2 1-0 1
20. Նիքոլսթոն	3 0 0 3 0-0 0

Սեֆան Էդբերգը թողնում է մեծ սպորտը

Ըվեդ անվանի թենիսիստ Սեֆան Էդբերգը Նյու Յորկում տեղի ունեցող ԱՄՆ-ի բաց առաջնության ֆառոդ եզրափակչում զիջելով Գոստ Իվանի-Շեչիչին, հայտարարեց, որ դա իր վերջին ելույթն էր որոշվածից թենիսում։ Ամերիկայում հանդիպումից հետո, հենց խաղադադարակետում հանդիսավոր կերպով ծանաղաբեցին Սեֆան Էդբերգին։

Ամերիկայի թիմի թենիսիստ Փիթ Սամփրասը երեսուցուց է այնքան էլ չլավ մարզավիճակում չէ, և նրան հաղթանակները դժվարությամբ են տրվում Այստեղ, ֆառոդ եզրափակչում Սամփրասը մեծ ծիծաղելով միայն կարողացավ առավելության հասնել իտալացի 22-ամյա Ալեյս Կորեչայի նկատմամբ, որը համալսարանից դասակարգման ցուցակում զբաղեցնում է 31-րդ տեղը։ Առաջին խաղափուլում 7-5 հաշվով հաղթեց Սամփրասը, հարյուր երկուսում հաջողություն ուղեկցեց իտալացի թենիսիստին։ Այնուամենայնիվ, վերջին երկու փուլերում Սամփրասը կարողացավ թելուծ մեծ մրցակցության ընթացքի մեջ և հաղթել համադասարանական 6-4 և 7-6 հաշվով։ Ինչպես նաև մասնակցեցին, Սամփրասը իր կյանքում այդքան սխալներ չէր արել։ Այնուամենայնիվ, անվանի թենիսիստը դուրս եկավ կիսաեզրափակչի և բարձրագույնում է դալարան առաջին մրցանակի համար։

Կանադացի մրցաշարում առաջին մրցանակի գլխավոր հավակնորդը Եսեֆ Գրաֆի հոգեբան մարզական չեմպիոնի հոգեբան օրը նշանակված է իր հոր՝ 58-ամյա Պետր Գրաֆի դասավարտությունը։ Մեկ տարու ավելի է, ինչ հանրահայտ թենիսիստի հայրը բանում է եկամուտները բաժնետիր մեղադրանով գերմանիայի հարկա-

լին շեյտությունը նման դեմոստրում անողը է Միա թե ինչու աս առաջադարձ մարզիկներ նախընտրում են այլ երկրներում աղբյուր ավելորդ հարկերից ազատելու համար։ Այստեղ, Բորիս Բեկերի հայրն իր շղային հարազատ երկրից տարել է դեռևս դասակարգման շարիներին։ «Ճորձույա 1»-ի գերմա-

Սեֆան Էդբերգը հրաժարվել է սպորտի մրցանակներից և առաջ Պետր Գրաֆի հանդես գալով դասակարգման հայտարարությամբ, ասել է, որ աղբյուրը Եսեֆին ոչ մի կապ չունի իր ֆինանսական գործարարների հետ։ Եսեֆին գտնվելով ԱՄՆ-ում, ըստ Պետր Գրաֆի վկայության, ձեռագիր է ուղարկել, որ դասակարգման է հորը։

Արևմտյան եվրոպայի մի շարք երկրներում սկսվեց են հերթական առաջնությունները։ Մասնավորապես մեկնարկել են միջ ֆուտբոլիստների ուժադրության կենտրոնում գտնվող Անգլիայի, Գերմանիայի, Իտալիայի, Ֆրանսիայի առաջնությունները։ Իտալացիներն առաջնությունը կսկսեն վաղը սեպտեմբերի 8-ին Իտալիայում

Այս երկրի առաջնությունում տեղի է ունեցել ընդամենը մեկ շուտ։ Բուլղարացի խախմատ Սոսիլոյովի «Բարսելոն» վերադարձաբաղ ինչու այս թիմը, երեսուցուց է կրկին կերպարանափոխվել է և հաղթանակով սկսեց առաջնությունը։ Ավելորդ չէ նեղ, որ «Բարսելոն» ասումը իսկ համարում է ասացել։ Բացի խախմատ Սոսիլոյովից, շխտասակիր թիմի կազմում ընդգրկվել են նաև Պորտուգալիայի հավաքականի դարձադասարան Վիտոր Բալան («Պորտո»), Բրազիլիայի հավաքականի հարձակվող Ռոնալդոն («Էնթուզիստ»)։ Ընդ որում, առաջին շուտում Սոսիլոյովի դարձավ երկու գոլի հեղինակ ու սկսեց գլխավորել տրամադրությունից ցուցակը։ Երկու գոլով է խփել նաև նրա թիմակից Լուիս Էնրիկեն։ «Բարսելոն» առաջին շուտում 4-2 հաշվով սեփական հարկի շակ հաղթել է «Օվյեդո» թիմին։ Երբ հաշվին արդեն 2-0 էր, «Բարսելոն» նոր գլխավոր մարզիկ, Անգլիայի հավաքականը նախկին գլխավոր մարզիկ Բոբի Ռոդրիգոսը, որը մինչ Իտալիայի տեղափոխվելը մարզում էր Պորտուգալիայի «Պորտո» թիմը, 66-րդ րոպեին փոխարինեց թի Սոսիլոյովին և թե Ռոնալդոյին։ Մեկ րոպե անց կյանքից Օլիմ կրճատեց հաշիվը շարքում և անմիջապես խաղը արդեն 74-րդ րոպեին այնուամենայնիվ Լուիս Էնրիկեն կրկին հաշիվը շարքում դարձրեց և կրկին Սակայն 86-րդ րոպեին Մեխոն դարձրավ «Բարսելոն» հաղթանակը հաղթանակի շակ գեց հաշիվը շարքում դարձրեց հաղթանակով նվազ գոլից։ Բայց վերջին րոպեին Լուիս

ՕՐՎԿԱ ԻՆՏԵՆԻՎ

ԳՈՐԾՈՒՂՈՒՄ ԹԵՎ ԳՈՏԻ

Չեչնիայի անկախության սարեդարձն է... Ո՞ւմ ընտրեցին

1991-ի օգոստոսյան օրերին, երբ «դուռը» կոչված հանձնարար կարգադրվեց Երևանի Խորհրդային Միությունը, երբ Բորիս Ելցինը գրահամեմատյալ քարոզարկի փորձում էր չկորցնել առիթը, ճիշտ այդ ժամանակ Սոցիալական դեմոկրատները մեծ խանդավառությամբ ողջունեցին իրենց օգնության հասած Չեչնիա ժողովրդի համազգային կոնգրեսի (ՕԿԿԻ) քանակին: Ըստ էության, հիշատակված կոնգրեսը այն է-գակի արժանավորումն էր, որ ունակ գտնվեց, երկրագնդում 1/6 մասը կազմող սարածում, «դուռը» առաջին իսկ դասից արտահայտել իր հստակ դիրքաբանությունը: Բնավ չանհետնվեց վստահ այն դասը, որ հակադիր գործողության ձևով իրոք կարող էր ստանալ գործնական ինչ-որ ձև, այնուամենայնիվ, ստիպված ենք խոստովանել, որ նման «մասնակցության» սակ խղարկված էր փառանքական մեծ հաշվարկ: Հասկանալի է, որ Խորհրդային Միության գոյության օրոք ուսուսանյան էր ոչ մի ինքնավարություն դարձադրել չէր կարող անջատվել ճիշտ նույն մոտրակի, նույն երկրագնդում նույն մասը կազմող սարածից: Չեչնիա ժողովրդը ոչ այնքան Խորհրդային Միության ռազմափոխ դեմքեր էր, որչափ մի քանիսն անապատում: Առաջնորդ քննադատարար փառանքական առումով: Ամենից գալիս, Չեչնիայում կին արդեն «խառնակ» Ասլան Մասխադովը եւ այլ ուժեր:

Նակցային ժամանակագիրը, չի մասնակցում ՌԿ Մահմանադրությանը վերաբերող հանրաժողովին: Չեչնիայի հանրապետության էր ոչ մի ներկայացուցիչ չի աղարկվում ուսուսանյան կատարողներում աշխատելու: Այս ամենի իրավական հիմքը Չեչնիա ժողովրդի համաձայնագրերն էր: «Չեչնիան զուր է գալիս Խորհրդային Միության կազմից, վերջինիս գոյության օրոք»: Հանրապետությունը, փաստորեն, օգտագոր-

ծում էր Մինչ այդ, Ռուսաստանը արդեն իրականացրել էր որոշ աշխատանքներ: Հյուսիսային Կովկասում նշանակել իր դաժնորեն, ծերակալի Լեոնային կոնֆեդերացիայի մի քանի անդամներ էր այնուհետ, դարձադրել իր դաժնորեն (Կարաբաղի մարզի Մարտի, Հյուսիսային Օսիայի նախագահներ) դիմել ՌԿ նախագահին... «Չեչնիայում վիճակը կարգավորելու» խնդրանք-դաշնակցությունը: Հակառակ դեպքում, իրականացրել էր որոշ աշխատանքներ: Հյուսիսային Կովկասում նշանակել իր դաժնորեն, ծերակալի Լեոնային կոնֆեդերացիայի մի քանի անդամներ էր այնուհետ, դարձադրել իր դաժնորեն (Կարաբաղի մարզի Մարտի, Հյուսիսային Օսիայի նախագահներ) դիմել ՌԿ նախագահին... «Չեչնիայում վիճակը կարգավորելու» խնդրանք-դաշնակցությունը: Հակառակ դեպքում, իրականացրել էր որոշ աշխատանքներ:

ծում է «Ազգերի եւ ազգությունների ինֆորմացիոն մասին» օրենքի ուժը եւ փորձում է կիրառել այն: Հենց միայն, 1991-ի դեկտեմբերին, Բելոռուսիայի անհատներում կորչելու է մի կայսրություն եւ փոխարենը ծնվելու են Ռուսաստան, Ուկրաինա եւ Բելառուս: Կարճ ատձ Չեչնիան անջատվել էր մի երկրից, որ նոր միայն ողիս իջներ կամ քարձախար փառանքական աստարեզ:

Բնականաբար այս ամենը չէր կարող գոհացնել Կրեմլում ադասանամ արտադրատեղիներին, առավել էր, որ արդեն ձեռնարկ էր անել Լեոնային կոնֆեդերացիան արձանագրելով (նաեւ ուրիշ ազգությունների մեջ) անկախության գաղափարը: «Տարվելով» Արխանգելսկի եւ Հարավային Օսիայի իրադարձություններով, դաշնակցական Մոսկվան «ժամանակ չի ունենում» զբաղվելու Գրոզնիով եւ իրադարձությունների կարգավորմանից հետո սրտում է ընդունում... «Ռազմափոխ միջոցով Չեչնիայում հաստատել ՌԿ սահմանադրական նորմերը»: Դա արդեն 1994-ի դեկտեմբերն էր, սեպտեմբերի 6-ին արդեն կոչվելու էր «Իլիչեիա հանրապետությունը»:

Մոսկվայի ստյալումների դիմումը չեն ստորագրում Դադսանի եւ Ինգուլայի նախագահները: 1994-ի ձմռանը Չեչնիայում սկսվում են ռազմական գործողությունները, որոնք շատ շուտով մակերեսային են հանում ուսուսանյան քաղաքացիական կողմի գոյս կոնֆրոնտ նդասակները: Վերջի վերջ, Ռուսաստանին հաջողվում է դաշնակցական շալ լուկա ընտրել, բերելու դա Կրեմլի վերջին հաջողությունն էր:

Այսօր արդեն Իլիչեիայի քանակը ճեղքվում է հանրապետության ողջ սարածը: Դաշնակցային զորքերն ստիպված են նահանջել եւ զուգահեռաբար գրոհել «քաղաքացիական» մոսկովյան արտոները: Այնուամենայնիվ, Չեչնիայի ռազմափոխ գերագույն հրամանատար Ասլան Մասխադովը, անկախախտելի իրադարձություններից իուսափելու նդասակով, արձակել էր հրաման, ըստ որի Գրոզնիում արգելվում էր սոնական շերտը: Այսինքն ռազմական կայրերի փոխարեն ընդամենը նամա՞ր... որը շատ հավանական է, նոր գոհների առիթ կկատանա:

ԱՐԻՍ ԱՎԵՐԵՍԻՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ «ՀՐԱԶՅԱ ԱՃԱՌՅԱՆ» ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՄ Է

1996-97 ուսադա ընդունելությունը միջազգային հարաբերությունների եւ քաղաքականության, միջազգային իրավունքի, միջազգային սենսական հարաբերությունների, միջազգային ժողովրդագրության եւ քաղաքականության, դարսից լեզվի եւ գրականության ու քաղաքականության (Թեհրանի Ազատ համալսարանի մասնաճյուղ), օտար լեզուների, իրավաբանական, սենսագիտական, քանակաբանական, դաստիարակության եւ աշխարհագրության, մանկավարժության եւ սարական ուսուցման մեթոդիկաների, մանկավարժության եւ խոզերանության, հիմնային, կենսաբանության եւ դեղաբանության դեֆինիտոլոգիայի եւ մաթեմատիկայի Ֆակուլտետներում:

Համալսարանը, կնիված դայձանագրերի հիման վրա, կարող է գերազանցիկ ուսանողներին եւ նդասակային առարաններին ուղարկել սովորելու Արեմի, Մադոնիկի, Փարիզի, Միլանի, Մարսիլի, Կառնայի եւ Թեհրանի համալսարաններ, Մոսկվայի եւ Թեհրանի միջազգային հարաբերությունների ինստիտուտներ: Համալսարանն ավարտողներին քարձադույն կրթության մասին դիտյումի հետ տրվում է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի միջազգային սերտիֆիկատ:

Փասաարդրերն ընդունվում են ամեն օր, բացի կիրակի օրվանից:

Երեւանի «Հրայա Աճադան» համալսարանի հասցեն
Ալիք Մանուկյան 13:
Հեռախոսներ՝ 55-46-30, 55-67-90, 55-24-70:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարության կողմից արտոնագրված Երեւանի «Հայաստան» համալսարանը հայաարարում է 1996-97 ուսումնական տարվա ընդունելությունը հետեւյալ մասնագիտությունների գծով:

1. Իրավագիտություն
2. Միջազգային հարաբերություններ
3. Օտար լեզուներ
  - 3.1. Ռոմանա-գերմանական (անգլերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն)
  - 3.2. Արեւելյան (արաբերեն, դարսերեն)
4. Հայոց լեզու եւ գրականություն
5. Ժողովրդագրություն
6. Ֆինանսներ եւ վարկ
7. Տարական կրթության մանկավարժություն եւ մեթոդիկա մասնագիտությունների գծով

Ուսան ընդունությունը համալսարանում 5 տարի է իսկ ժողովրդագրության, սարական կրթության մանկավարժություն եւ մեթոդիկա մասնագիտությունների գծով 4 տարի:

Դիմողները համալսարան են ընդունվում ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑԻ միջոցով: Արցույթի համար հիմն է ծառայելու հարցադույն անցկացնող հանձնաժողովի եզրակացությունը:

Ուսուցումը վճարովի է, մեկ տարվա ուսման վարձը 300 ամերիկյան դոլարին համարժեք դրամ:

Փասաարդրերի մեկնելովան եւ հարցադույնի մասնակցելու համար դիմողները վճարում են 3000 դրամ, որն անկախ հարցադույնի արդյունքից եւ չի վերադարձվում:

Համալսարան կարող են դիմել միջնակարգ, միջնակարգ մասնագիտական, քերի քարձադույն եւ քարձադույն կրթություն ունեցող վերջինները կարող են ընդունվել երկրորդ կուրս, երկրորդ մասնագիտություն ստանալու համար) Հայաստանի Հանրապետության եւ արտերկրների փառանքները:

Դիմողները ղեկ է ներկայացնեն հետեւյալ փասաարդրերը դիմում, միջնակարգ կրթության վկայական (քերիական), միջնակարգ մասնագիտական կամ քարձադույն կրթության դիտյում (դաստեղծ), բժշկական տեղեկանք (ՕՑՑՆՈՒ ձեւ), 6 լուսանկար (3x4 չափի): Փասաարդրերի ընդունումը կատարվում է մինչեւ սեպտեմբերի 20-ը ամեն օր 9.00-17.00-ը: Մրցութային հարցադույն անցկացվում է մինչեւ սեպտեմբերի 20-ը:

Հասցեն՝ Երեւան, Կոմիտաս, Վրացական փողոց 22, ճարտարագիտական համալսարանի (նախկին րոյիտեխնիկական ինստիտուտ) 8-րդ մասնաշենքի («Նախի») կոչիկի Փարիկայի հարեանությամբ):
Հեռախոս՝ 53-75-97, 27-33-90, 23-01-60

ՆԵՇԱՐՄՍ

ԱՄ ԱՅԱՐՍ

հրավիրում է Չեչ սեպտեմբերի 14-ից 28-ը կատարել անտոնոնայի ճանադարհորդություն ուղիղ չվերթով ԵՐԵՎԱՆ-ԿԱՆԻՐԵ-ԵՐԵՎԱՆ

Կահիրե	2 գիւեր
Խուրզադա	5 գիւեր (հանգիտ Կարմիր ծովի ավիին)
Գոտ-Մաիդ	2 գիւեր
Ալեքսանդրիա	5 գիւեր

Էքսկուրսիոն ծրագիր՝ Կահիրեում:
Մեւտողը՝ օրը 2 անգամ:
Ուղեգրի արժեքը՝ 865 \$ համարձեք դրամով:
Մինչեւ 12 րարեկան երեխաներին՝ 550 \$ համարձեք դրամով:

«ԱՅԱՐՍ» ՍՊԸ ցանկանում է Չեչ հաճելի ճանադարհորդություն

ԵՐԵՎԱՆ, ՊՈՒՇԿԻՆԻ 43 Ա, ՀԵՐ. 53-15-73, 53-88-45

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
2 սենյականոց բնակարան Ավան քաղաքում, Երեւանի 36, բն. 28, (ուղիվերամի մոտ):
Հեռ. 23.52.77

«ԱՅԱՆՍ» ՍՊԸ առաջարկում է

1. Օֆսերային բուրդ ռուկոնով լայն. 84 սմ 68 գր. մ. ԻՈ գիւրը՝ 1 ս- 1390 դոլար Կանադայի արտադրանք
2. Ասվարաբուրդ կավձադաշված 300 գր. մ. ԻՈ. քերերով՝ 70x100 սմ 1 կգ- 573 դր. Ասվարաբուրդ կավձադաշված 300 գր մ. ԻՈ. ռուկոնով՝ լայն. 70 սմ 1 կգ- 568 դր.

Հեռ. 52 16 00, 58 98 49, 52 93 90
Հասցե՝ ՏՊՊԱՐԻՆՆԵՐԻ 9, 35/36